

Motion till riksdagen 2008/09:Ju3

av **Josefin Brink m.fl. (v)**
med anledning av skr. 2007/08:167

Handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning	3
4	Prostitution är våld mot kvinnor.....	4
4.1	Kvinnors kroppar till salu.....	4
4.2	Sexköpslagens inverkan på prostitutionen.....	4
5	Ett nationellt resurscenter mot prostitution	5
5.1	NCK och Pro Sentret i Norge.....	7
5.2	Ett uppdrag för prostitutionsenheten?.....	7
5.3	Regeringens föreslagna åtgärder	8
6	Utvärderingen av sexköpslagen.....	9
7	Att minska efterfrågan på sexuella tjänster	10
7.1	Prostitution på statliga casinon.....	11
8	Skolans sex- och samlevnadsundervisning.....	11
9	Sexslavhandeln.....	13
9.1	Samordnare mot människohandel	15
9.2	Myndigheters samverkan	15
10	Sveriges ansvar för utsatta kvinnor och barn.....	16
10.1	Stöd till offer för prostitution och sexslavhandel.....	18
11	Internationellt ansvar för utsatta kvinnor och barn.....	18
11.1	Synen på prostitution i EU-länderna	19
11.1.1	Legaliseringen i Tyskland misslyckad.....	19
11.1.2	Export av den svenska lagstiftningen	19

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på inrättande av ett nationellt resurscentrum mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inom ramen för åtgärd 6 i handlingsplanen ge Statens institutionsstyrelse i uppdrag att i sitt arbete involvera även andra aktörer som driver behandlingshem.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge ett tilläggsdirektiv till utvärderingen av förbudet mot köp av sexuell tjänst som innebär att personer som har erfarenhet av prostitution själva ska få komma till tals i utvärderingen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge utvalda myndigheter och organisationer i uppdrag att ta fram förslag som syftar till att minska mäns efterfrågan på sexuella tjänster.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram ett åtgärdsprogram mot prostitution på våra statliga casinon.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Högskoleverket i uppdrag att utvärdera och vidareutveckla lärarutbildningen med avseende på kunskaper om sex och samlevnad.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör genomföra de av Skolverket föreslagna ändringarna avseende sex- och samlevnad i grund- och gymnasieskolans kursplaner.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta en samordningstjänst för frågor som rör människohandel i Regeringskansliet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den som utsatts för människohandel för sexuella ändamål och som därav hyser en välgrundad fruktan för förföljelse bör beredas skydd och beviljas permanent uppehållstillstånd med stöd av Genèvekonventionen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utvärdera de verksamheter som lämnar stöd och hjälp till prostituerade och offer för människohandel för sexuella ändamål i syfte att komma med förslag till förbättringar.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inom ramen för Socialstyrelsens utvärdering av verksamheter som lämnar stöd och hjälp till prostituerade och offer för människohandel för sexuella ändamål genomföra en brukarundersökning av det existerande stödet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i Europeiska rådet bör arbeta för att lyfta fram den svenska lagstiftningen som en modell för att minska prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

3 Inledning

Att regeringen har presenterat en handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål är lovvärt. Regeringen konstaterar att mäns efterfrågan på sexuella tjänster är avgörande för förekomsten av prostitution och människohandel, vilket är en förutsättning för att kunna angripa problematiken. Vi saknar dock en strukturell könsmaktsanalys av handeln med kvinnor och barn i handlingsplanen.

Många av regeringens åtgärder går ut på att stärka samarbetet mellan myndigheter samt att utveckla kunskap om prostitution och människohandel för sexuella ändamål, speciellt bland ungdomar och yrkesgrupper som arbetar med ungdomar. Kunskapssatsningar både för personal och unga människor är mycket viktigt. Trots att vi är nöjda med vissa av regeringens åtgärder anser vi att flera uppdrag är otydliga. Då förslagen inte är förpliktigande är det dessutom svårt att följa upp dem för att se om de fått önskad effekt. Vi efterlyser konkreta förslag på vad som kan göras för att minska mäns efterfrågan på sexuella tjänster. Det saknas även åtgärder som syftar till att ändra unga mäns attityder till sexköp. Någon rejäl satsning i form av ett nationellt resurscenter mot prostitution som vi avsatt medel till i vår budgetmotion väljer regeringen inte att göra. Förslaget om "ett tryggt återvändande" för personer från andra länder som utsatts för människohandel i Sverige visar dessvärre återigen på regeringens invandrarfientliga politik. Värt att notera är att FN:s kommitté för avskaffandet av diskriminering av kvinnor i sin rapport från 2008 är oroad över att det förekommer handel med kvinnor och flickor i Sverige och att den inte fått tillräckliga uppgifter om hur många brottsoffer det rör sig om. Kommittén uppmanar vidare Sverige att vidta alla lämpliga åtgärder för att bekämpa alla former av handel med kvinnor. Kommittén ber därför Sverige att lämna omfattande information om handeln med kvinnor och flickor samt information om effekterna av de åtgärder som vidtagits. I denna motion presenterar vi dels våra förslag på åtgärder, dels bemöter vi några av de åtgärder som regeringen föreslagit i sin handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

4 Prostitution är våld mot kvinnor

4.1 Kvinnors kroppar till salu

Att köpa en annan människas kropp är ett uttryck för att köparen vill känna makt över den andra människan. Huvudsakligen handlar prostitution om att det är män som köper sex av kvinnor. Det förekommer också att män köper sex av andra män men socialtjänst och polis har liten kännedom om hur många dessa män faktiskt är (se Socialstyrelsens rapport "Kännedom om prostitution 2007"). Dock visar en nyligen genomförd studie av ungdomars kontakt med prostitution i Göteborgsområdet att 11 % av killarna uppger att de sålt sexuella tjänster jämfört med 7 % av tjejerna ("I sexualitetens gränstrakter", prostitutionsgruppen, Göteborg). Enligt rapporten blir killar som säljer och byter sexuella tjänster ofta osynliggjorda då de inte passar in i mönstret. Detta är ett problem som måste uppmärksammas.

Att kvinnor köper sex av män är mer ovanligt än tvärtom. Detta torde bero på den rådande maktordningen mellan könen där män är överordnade och kvinnor underordnade. En sådan kontext ger män rätt att utnyttja och exploatera kvinnors kroppar. Budskapet är att kvinnor är en handelsvara för mäns sexualitet, som det står dem fritt att köpa, förbruka och göra sig av med. På så sätt blir prostitutionen en del av mäns sexualiserade våld mot kvinnor. All prostitution, både den nationella och den globala över gränserna, är beroende av mäns efterfrågan. Det är alltså män som upprätthåller och stimulerar efterfrågan på sexuella tjänster. Sexhandeln är en bred samhällsfråga som påverkar relationerna mellan alla män och kvinnor, inte bara de som är prostituerade eller som köper sex. Vi ifrågasätter dock inte prostitutionen av moraliska skäl. Men det är viktigt att komma ihåg att prostitution ofta innebär att kvinnan måste ställa upp på förnedrande och våldsamt sex. Forskning från Kanada (se rapport från Coalition Against Trafficking in Women (CATW) "The links between prostitution and sex trafficking: A briefing handbook") visar att dödstalet för prostituerade kvinnor var 40 gånger högre än för befolkningen i övrigt. Enligt Europol påträffas årligen hundratals skjutna, strypta och miss-handlade kvinnokroppar tillhörande kvinnor som blivit utsatta för sexslavhandel.

4.2 Sexköpslagens inverkan på prostitutionen

Av Socialstyrelsens rapport "Kännedom om prostitution 2007" framgår att det är svårt för myndigheterna att göra en uppskattning av antalet prostituerade. Enligt Socialstyrelsen går det inte att få en exakt bild av prostitutionen och dess omfattning oavsett vilken metod de använder sig av. Såväl polis som socialtjänst efterlyser mer kunskap om hur de ska arbeta mot prostitution och om stödinsatser.

Lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster (sexköpslagen), som trädde i kraft i Sverige den 1 januari 1999 och skärptes den 1 april 2005, är en

världsunik lagstiftning i den meningen att den synliggör maktförhållandet mellan köpare och säljare, och ger köparen straffansvaret. Lagen är i enlighet med FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor (Cedaw) som i artikel 6 slår fast: ”Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder, inklusive lagstiftning, för att bekämpa alla former av handel med kvinnor och utnyttjande av kvinnoprostitution.”

Alltsedan sexköpslagen trädde i kraft har uppföljning skett för att samla kunskap om prostitutionens utveckling i Sverige. Enligt både frivilliga organisationer och polis i Stockholm, Göteborg och Malmö försvann sexhandeln i princip helt från gatan direkt efter att sexköpslagen trätt i kraft. Gatuprostitutionen kom sedan tillbaka men i minskad omfattning. I Stockholm är nu cirka två tredjedelar av gatuprostitutionen tillbaka jämfört med situationen innan sexköpslagen infördes (se ”Kännedom om prostitution 2007” s. 32). Enligt Stockholms prostitutionsenhet sker en tredjedel av prostitutionen i landet på gatan medan två tredjedelar är dold.

Det är svårt att få en bild av den dolda inomhusprostitution som förekommer på bl.a. restauranger, hotell, dansställen, casinon, ”massageinstitut”, lägenhetsbordeller och genom kontakter som förmedlas via Internet. Personer som erbjuder sexuella tjänster mot betalning via Internet är en relativt ny företeelse men situationen är likartad i andra länder, varför denna utveckling anses vara ett led i samhällets utveckling och inte en konsekvens av införandet av sexköpslagen i Sverige. Utvecklingen av Internet kan även ha inneburit lägre trösklar både för att sälja och köpa sexuella tjänster. Detta gäller särskilt ungdomar. Det förekommer att unga kvinnor säljer sig via webbkameror mot att köparen tankar på deras kontantkort till mobiltelefonen. Kontakter för prostitution tas via hemsidor, forum, bloggar, chattar, kontaktsidor, e-post och mobiltelefon.

Prostitution är inte bara ett storstadsfenomen utan förekommer även på mindre orter och i olika delar av landet. Fyrtioåtta av landets kommuner hade kännedom om kvinnor i prostitution 1999 när sexköpslagen trädde i kraft. År 2007 uppger 17 % av kommunerna att det vet att prostitution förekommer medan ytterligare 17 % tror att så är fallet (se Socialstyrelsens rapport ”Kännedom om prostitution 2007”). Antalet anmälda brott mot sexköpslagen har ökat sedan lagen trädde i kraft. År 2007 anmäldes 189 brott vilket är en ökning med 16 % jämfört med år 2006. Detta tyder på att lagen fungerar. Vänsterpartiet ser förbudet mot köp av sexuella tjänster som ett avgörande verktyg för att bekämpa prostitution utan att skuldbelägga den som befinner sig i prostitution, och vi är stolta över att aktivt ha medverkat till att införa lagstiftningen. Men vi anser även att staten måste ta ansvar för att ge stöd och hjälp till de kvinnor som vill lämna prostitutionen.

5 Ett nationellt resurscenter mot prostitution

Olika källor visar att prostitution är nära förknippat med våld. Enligt en norsk studie (Renland 2002) utsätts kvinnor i prostitution för kraftigt våld från kö-

Fel! Okänt namn på

pare i form av våldtäkt, fysisk misshandel och/eller rån minst en gång i veckan. Kvinnorna har dessutom en hög tröskel för vad som definieras som våld, vilket leder till att våldet ofta är underrapporterat (Skilbrei 1998). Prostitutionsgrupperna i Malmö och Göteborg och Prostitutionscentrum i Stockholm uppger också att mäns våld mot prostituerade kvinnor är vanligt och menar att kvinnorna är vana vid våld i sin vardag. Kvinnor som uppsöker prostitutionsgrupperna vittnar om allvarliga incidenter i form av grova övergrepp, våldtäkt, knivhot, inläsning etc. För den som vill ta sig ur prostitution innebär det en mycket svår process som ställer stora krav på den enskilda individen. Kvinnan måste bearbeta erfarenheter och trauman, byta livssituation och vänskrets samtidigt som hon befinner sig i gränslandet mellan två olika levnadsmönster. Enligt representanter för organisationen Pris (Prostituerades rätt i samhället) är det ett stort problem för kvinnan att lyckas ta sig ut på arbetsmarknaden igen. För att de kvinnor som vill ska kunna lämna prostitutionen måste det därför finnas möjlighet att få ett långsiktigt stöd. I dag är det svårt för prostituerade att få annat än akut hjälp i stora delar av landet.

Den lilla forskning som finns visar att erfarenheter av prostitution ofta leder till komplexa behov av stöd från myndigheter. Mot denna vetskap ställs flertalet exempel på myndigheters kunskapsbrist, förvirring och svårigheter att handskas med människors berättelser om att ha sålt sex. Prostitution verkar vara ett svårhanterligt område även för dem som i sin professionella roll är vana att hantera svåra och känsliga frågor. Det är inte alls ovanligt att kvinnor i prostitution har haft flerårig kontakt med olika myndigheter utan att dessa har haft vetskap om prostitutionen. Med största sannolikhet innebär rädslan för föraktfulla reaktioner och fördomar att kvinnor i kontakter med myndigheter inte självmant berättar om sina erfarenheter. I Stockholm, Göteborg och Malmö finns särskilda verksamheter för kvinnor i prostitution som vill ha stöd att förändra sin livssituation. I Stockholm anger man att antalet kvinnor som söker deras hjälp för att lämna prostitutionen ständigt ökar, men att resurserna för att hjälpa dem är små. På mindre orter finns sällan möjlighet eller underlag alls för prostitutionsgrupper eller liknande verksamheter. Även för de ideella organisationer som kommer i kontakt med kvinnor i prostitution kan det vara svårt att upprätthålla kompetens och beredskap att bemöta och arbeta med frågorna.

Samhället har dessvärre misslyckats med att stödja de personer som vill sluta med prostitution och staten har varken anslagit tillräckliga resurser eller prioriterat frågan. Vänsterpartiet anser därför att stöd och resurser till människor i prostitution bör institutionaliseras. Finansieringen av verksamheten måste vara varaktig. Arbetet mot prostitution i kommunerna måste kartläggas systematiskt och omfatta insatser av polisen, socialtjänsten, kvinnojourerna, skolorna, sjukvården och olika ideella organisationer. Det behövs ett samarbete över gränserna och specialutbildning av aktörer inom rättsväsendet och alla instanser som behandlar frågor om sexualiserat våld.

5.1 NCK och Pro Sentret i Norge

Vi vill inrätta ett nationellt resurscentrum mot prostitution och människohandel som ska ha i uppgift att ta emot och stötta de människor som söker vägar ut ur prostitutionen. Detta centrum, som ska ha specialistkompetens på området, bör även arbeta med kunskapsspridning och information gentemot myndigheter och yrkesgrupper som i sin verksamhet möter människor i prostitution. En förebild för hur centret skulle kunna fungera är Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). NCK är ett nationellt kunskaps- och resurscentrum som arbetar med frågor om mäns våld mot kvinnor. Där finns dels en patientmottagning som erbjuder behandling för kvinnor som utsatts för fysiska, psykiska eller sexuella övergrepp, dels en nationell stödtelefon, Kvinnofridslinjen, dit kvinnor som utsatts för hot och våld kan ringa dygnet runt. I NCK:s uppdrag från regeringen ingår även att arbeta med metodutveckling, information, utbildning, kunskapsammanställning och forskning. Ett nationellt resurscentrum skulle även kunna samordna regionala insatser mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. I Norge finns sedan 1983 det s.k. Pro Sentret som är en nationell resurs för rådgivning och stöd till kvinnor och män som befinner sig i prostitution. Centret ligger i Oslo men tar emot klienter från hela landet. På centret finns verksamheter som terapi, stöd, utbildning, hälsovård och en "värmestuga" för kvinnor. Centret bedriver även uppsökande verksamhet riktad mot kvinnor i såväl gatuprostitution som inomhusprostitution med speciellt fokus på invandrare och unga kvinnor. Centret fungerar också som en nationell resurs när det gäller forskning och metodutveckling för socialt arbete och som kunskapsbank när det gäller prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Pro Sentret finansieras av Norska staten och av Oslo kommun gemensamt.

5.2 Ett uppdrag för prostitutionsenheten?

Stockholms stads socialtjänstförvaltning driver i samarbete med Stockholms läns landsting Spiralprojektet sedan 1978. Sedan 2004 bildar Spiralprojektet tillsammans med Prostitutionscentrum en gemensam enhet. Tio personer, bl.a. åtta socialsekreterare och en barnmorska, arbetar på enheten. Målgruppen är främst kvinnor med erfarenhet av prostitution. Personalen på enheten har stor kunskap om missbruk, prostitution och hiv. De känner till de livsvillkor som de flesta av de besökande kvinnorna har, och detta bidrar till en öppenhet som kan vara svår att finna inom det ordinarie vårdutbudet. Enhetens erfarenhet är att kvinnorna ofta sökt hjälp inom den offentliga sektorn tidigare men inte fått det stöd de behövt. Orsakerna kan vara många men att vara kvinna och missbrukare och dessutom vara prostituerad är att stå lågt i samhällshierarkin, vilket märks på vårdgivarnas bemötande. De flesta av kvinnorna som kommer till enheten har varit utsatta för kränkningar och/eller övergrepp, ofta som barn. Många av kvinnorna har prostituerat sig för att finansiera ett missbruk eller har bytt sexuella tjänster mot droger. Ibland är inte prostitutionen förenad med missbruk utan används som ett självskadebeteende och bekräftar

Fel! Okänt namn på

kvinnans självförakt och negativa självbild. Kvinnorna som kommer till enheten tillhör en svårt belastad grupp som ofta ”faller mellan stolarna”. Många kvinnor reser till Stockholm från kranskommunerna eller andra platser i landet för att prostituera sig och kommer då i kontakt med prostitutionsenheten. Enligt vår mening skulle prostitutionsenheten i Stockholm mycket väl kunna utvecklas till ett nationellt resurscentrum mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Liknande verksamheter finns även i Malmö och Göteborg.

Vänsterpartiet har avsatt pengar i budgetmotionen för 2009 för att inrätta ett nationellt resurscentrum. Regeringen bör därför återkomma med förslag på inrättande av nationellt resurscentrum mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.3 Regeringens föreslagna åtgärder

Åtgärderna 26 och 27 i regeringens handlingsplan syftar till att stärka den regionala och nationella samverkan mellan myndigheter och frivilligorganisationer i arbetet mot prostitution och människohandel. Det är dock oklart hur mycket medel som regeringen avser att avsätta till dessa satsningar.

Regeringen avser även att ge Socialstyrelsen i uppdrag att i samverkan med länsstyrelserna stödja kommuner och landsting att utveckla missbruks- och beroendevården så att dessa bättre kan möta behoven hos kvinnor med erfarenhet av prostitution (åtgärd 5). Vidare avser regeringen att ge Statens institutionsstyrelse i uppdrag att förstärka arbetet med vuxna missbrukare och ungdomar inom verksamheten som har varit, är eller riskerar att bli utsatta för prostitution eller människohandel för sexuella ändamål (åtgärd 6). Dessa satsningar är, om de genomförs på ett konsekvent och systematiskt sätt, viktiga men inte tillräckliga. För det första kommer alla kvinnor som prostituerar sig inte i kontakt med missbrukarvården. För det andra krävs kraftiga ekonomiska satsningar och det är oklart hur mycket pengar regeringen avser att avsätta till ovanstående åtgärder.

Vi anser att regeringens åtgärd 6 om att ge Statens institutionsstyrelse (SiS) i uppdrag att förstärka arbetet med vuxna missbrukare och ungdomar inom verksamheten bör omfatta även de enskilda och kommunalt drivna hemmen för vård och boende (HVB) för vuxna med missbruksproblem och ungdomar. I Västra Götaland driver SiS 25 % av behandlingshemmen för ungdomar. Regionens kommuners gemensamma Gryning AB driver 15 %. Resten drivs av andra aktörer. Gryning AB har 60–65 % flickor på sina behandlingshem medan SiS har en majoritet pojkar. Det är därför angeläget att SiS i sitt arbete involverar också andra aktörer som driver behandlingshem. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Utvärderingen av sexköpslagen

Prostitution är ett mycket mytomspunnet ämne. Detta vittnar såväl myndigheter som frivilliga organisationer om. Det är t.ex. en myt att unga kvinnor i Sverige väljer att sälja sex för att få råd att köpa vissa saker och sedan slutar när de fått ihop pengarna. Försörjningsaspekten är sällan relevant i dagens Sverige, att jämföra med situationen på 1890-talet då hela en tredjedel av Stockholms kvinnor någon gång under livet prostituerade sig på grund av bristande möjligheter att försörja sig. Detta visar hur viktigt ett väl utbyggt och offentligt finansierat välfärdssystem med socialförsäkringar och arbetslöshetsförsäkring är, i synnerhet för kvinnor.

De kvinnor som av olika skäl prostituerar sig har ofta andra destruktiva beteenden som självskadebeteenden, ätstörningar osv. Prostitutionen i sig är dock inte alltid det stora problemet för kvinnan utan snarare ett symptom på tidigare trauman.

I mediedebatten finns röster som högljutt försvarar kvinnors rätt att sälja sex och konsekvent bortser från maktaspekten mellan köpare och säljare. Prostitution lyfts fram som ett karriärval och som kvinnors rätt att bestämma över sina kroppar och sin sexualitet. Myten om ”den lyckliga horan” är frekvent förekommande, även i vissa grupper av akademiker som med stor sannolikhet inte har några personliga erfarenheter av prostitution. Att de kvinnor som är verksamma inom prostitution själva ofta säger att de trivs med detta är inte konstigt eftersom det krävs mycket för att inte försvara sitt livsval i ett sådant läge. Kvinnor som lyckats lämna prostitutionen har däremot oftast en annan uppfattning. Vi menar att det är mycket viktigt att dessa kvinnor får komma till tals. Representanter för Pris vittnar t.ex. om att det är en myt att prostituerade blir mer misshandlade av köparna efter att sexköpslagen kom. Det är tvärtom så att det innan lagen trädde i kraft krävdes mer misshandel för att polisen skulle bry sig eftersom mannens sexköp inte var kriminellt i sig. Det framförs mycket ogrundad kritik mot sexköpslagen. Vi är därför glada över att regeringen i direktiven till utvärdering av sexköpslagen är tydlig med att köp av sexuell tjänst fortfarande ska vara kriminaliserat. Vi anser dock att regeringens utredare bör få ett tilläggsdirektiv där det framgår att personer som har erfarenhet av prostitution själva ska få komma till tals i utvärderingen. Även om det är svårt för myndigheterna att komma i kontakt med prostituerade och urvalet därför kan bli skevt (se t.ex. Socialstyrelsens rapport ”Kännedom om prostitution 2007”) är det viktigt att lyssna på de kvinnor och i förekommande fall män som har personlig erfarenhet av att prostituera sig. Detta måste ske på de berörda personernas egna villkor. Socialstyrelsen har t.ex. i sin rapport kommunicerat med några intervjupersoner via e-post. En risk är att det främst är kvinnor som försvarar rätten att sälja sex och som är för en avkriminalisering av sexköp som vill ställa upp och låta sig intervjuas. Därför bör utredaren lägga särskild vikt vid att få kontakt med kvinnor som kan ge en mer nyanserad bild av verkligheten för prostituerade. Vänsterpartiet anser att regeringen bör återkomma med ett tilläggsdirektiv till utvärderingen av förbudet mot köp av sexuell tjänst som innebär att personer som har erfa-

Fel! Okänt namn på

renhet av prostitution själva ska få komma till tals i utvärderingen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

FN:s kommitté för avskaffandet av diskriminering av kvinnor välkomnar i sin rapport från 2008 regeringens översyn av sexköpslagen men beklagar samtidigt att det saknas information om förekomsten av prostitution i Sverige, bl.a. om s.k. dold prostitution. Sverige uppmanas därför att lämna fullständig information om utnyttjandet av kvinnor och om prostitution, även den dolda prostitutionen. Kommittén vill även se en utvärdering av de politiska åtgärderna mot prostitution, bl.a. när det gäller politikens inverkan på prostituerade kvinnor och på efterfrågan på sexuella tjänster. Vi förutsätter att regeringen beaktar kommitténs synpunkter i utredningen.

7 Att minska efterfrågan på sexuella tjänster

Vanligtvis fokuseras samhällsdebatten på de prostituerade kvinnorna i stället för på de sexköpande männen. Men för att komma till rätta med problemet kan prostitutionen inte behandlas som en kvinnofråga. Det är mäns efterfrågan på sexuella tjänster som gör prostitutionen möjlig. Av den senaste stora undersökningen av sexualvanor framgår att 13–14 % av de svenska männen uppger att de köpt sex (se Folkhälsoinstitutets rapport ”Sex i Sverige 1996”). Flertalet av de män som köper sexuella tjänster är gifta eller sammanboende och har barn. Männen kommer från alla samhällsklasser och yrkeskategorier. Enligt en studentuppsats från Malmö högskola 2006 (”Perverterad demon eller vanlig kille”) kan därför inte de män som köper sex betraktas som perverterade avvikare. Deras handlingar bör i stället förstås utifrån att bakomliggande samhällsstrukturer möjliggör köp av sexuella tjänster. Könshandeln är ett socialt fenomen som kan sättas i relation till en maktobalans mellan könen. Att en man köper sexuella tjänster säger något om hans syn på kvinnor och på jämställdhet. Män är prostitutionsmarknadens motor. Så länge det finns en efterfrågan kommer det att finnas prostitution. Arbetet för att minska prostitutionen måste därför även vara inriktat på att minska mäns efterfrågan på sexuella tjänster. Sexindustrin producerar myten att manlig sexualitet måste tillfredsställas genom tillgång till kvinnor och barn som är till salu. Detta skapar en grupp av kvinnor som det är legitimt för män att våldta och exploatera sexuellt (se rapport från Coalition Against Trafficking in Women ”The links between prostitution and sex trafficking: A briefing handbook”). Undersökningar visar även att etnicitet är en faktor som spelar roll vid mäns efterfrågan på sexuella tjänster (se Socialstyrelsens rapport ”Kännedom om prostitution 2007”). Det förekommer att män som köper sex av kvinnor med ett annat etniskt ursprung än svenskt anser att det är mindre allvarligt än att köpa sex av en etniskt svensk kvinna. Män som åker utomlands för att köpa sexuella tjänster har ofta uppfattningen att de gör kvinnan en tjänst. Denna rasism är ett bra exempel på hur föreställningar om kön, makt och etnicitet påverkar mäns vilja att betala för kvinnors kroppar.

Regeringen föreslår i sin handlingsplan att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att utvärdera och utveckla de s.k. Kastverksamheterna som bedriver attitydändrande arbete med sexköpare (åtgärd 8). Syftet med regeringens uppdrag är att sprida resultatet av utvärderingen. Vi menar att det redan är klart att Kastverksamheterna är välfungerande och att det är dags att gå vidare och ta fram konkreta förslag på hur mäns och pojkars attityder till köp av sexuella tjänster kan förändras. Regeringens åtgärder 11 och 12 syftar till att öka ungdomars medvetenhet om riskerna för sexuell exploatering. Regeringen avser även att stödja frivilligorganisationernas arbete för att motverka efterfrågan av prostitution och öka kunskapen om människohandel för sexuella ändamål (åtgärd 17). Vi anser att denna åtgärd är för vagt preciserad. Regeringen anger t.ex. inte vilka organisationer som avses. Vi anser även att ett eventuellt attitydförändrande upplysningsarbete bör bedrivas i samarbete mellan myndigheter och frivilliga organisationer. Handlingsplanen saknar dessvärre konkreta åtgärder som inriktar sig på att förändra attityderna till sexköp hos dagens unga män och pojkar, trots att många av dessa kommer att bli framtidens sexköpare, vilket är beklagligt.

Vårt förslag är att regeringen ger i uppdrag till utvalda myndigheter och organisationer, förslagsvis Brottsoffermyndigheten, Ecpat, RFSU, RFSL, Prostitutionscentrum i Stockholm, Kastverksamheter och Män för jämställdhet, att utarbeta förslag på hur mäns efterfrågan på sexuella tjänster kan minska. Förslaget bör även behandla hur unga mäns och pojkars attityder till köp av sexuella tjänster kan påverkas.

Regeringen bör därför ge utvalda myndigheter och organisationer i uppdrag att ta fram förslag som syftar till att minska mäns efterfrågan på sexuella tjänster. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.1 Prostitution på statliga casinon

Casino Cosmopol ägs av AB Svenska Spel som 1999 fick regeringens uppdrag att etablera fyra internationella casinon i Sverige. Casino Cosmopol finns i Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall. Enligt prostitutionsgrupperna förekommer könshandel på statens casinon, även om ledningen inte gärna vill kännas vid problemet. Alla gäster som besöker casinot måste uppvisa legitimation samt registreras och fotograferas. Dessa rutiner gör att ett åtgärdsprogram inriktat på att minska mäns efterfrågan på sexuella tjänster kan förväntas få en god effekt. Regeringen bör därför ta fram ett åtgärdsprogram mot prostitution på våra statliga casinon. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Skolans sex- och samlevnadsundervisning

Det finns ett samband mellan pornografi och efterfrågan på sexuella tjänster. I pornografin framställs ofta kvinnor som prostituerade och som objekt för att

Fel! Okänt namn på

tillfredsställa mäns sexuella behov. Pornografi på nätet och en sexistisk popukultur har samtidigt fått funktionen som "sexualupplysning" åt unga människor.

Barn och ungdomar utvecklar sin sexualitet i samspel med varandra, föräldrar, lärare och andra vuxna, samt under påverkan av massmedier. I dag är kunskapen liten om hur porrkonsumtion påverkar barn och unga som inte har färdiga mentala strukturer till hjälp för att tolka och placera porren i sitt sammanhang. Konsekvenser av den medialiserade sexualiteten är bl.a. förändrade attityder till sexualitet, ändrade sexualvanor och en märkbar ökning av konsumtion av pornografi bland ungdomar. 70 % av unga män och 50 % av unga kvinnor har tagit del av pornografi i medierna. Det finns även ett samband mellan pornografikonsumtion och att ha prövat vissa sexuella handlingar.

Sex- och samlevnadsundervisningen i skolan är därför mycket viktig men dessvärre ofta bristfällig. Kvaliteten på och omfattningen av undervisningen är mycket skiftande mellan olika skolor. Skolverkets nationella kvalitetsgranskning (1999) visade att skolornas egna krav på undervisningen var mycket låga och att målsättningar liksom målformuleringar var otydliga. Den undervisning som förekom var dåligt samordnad och bristfälligt dokumenterad. I endast 10 av 80 skolor beskrevs sex- och samlevnadsundervisningen som bra. Skolverket har i uppdrag att fortsättningsvis inspektera varje kommun och skola vart sjätte år. Därför är det positivt att regeringen i sin handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål (skr. 2007/08:167 åtgärd 13) har gett Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att erbjuda personal i grund- och gymnasieskolan fortbildning i sex- och samlevnadsundervisning.

Vänsterpartiet anser dock att frågor om sexualitet och samlevnad bör ingå som ett viktigt kunskapsmål i läroplanerna för grund- och gymnasieskolan. Detta kunskapsmål bör integreras i ämnen som t.ex. samhällskunskap, psykologi, historia, svenska och religion. Lärare måste ha relevant utbildning för att kunna diskutera frågor kring lust, trygghet, preventivmedel, graviditet, sexuell läggning och könsidentitet likväl som pornografi, trakasserier och övergrepp. Det är också av yttersta vikt att lyfta fram HBT-perspektivet i sex- och samlevnadsundervisningen. Även andra yrkeskategorier än lärare som arbetar med ungdomar, exempelvis fritidspedagoger och ungdomsmottagningspersonal, behöver utbildas. Utbildningen måste innehålla såväl feministisk teori som gruppsamtalsmetodik. Vänsterpartiet vill vidareutveckla lärarutbildningen med avseende på kunskaper om sex och samlevnad. Vi föreslår därför att Högskoleverket ges i uppdrag att utvärdera och vidareutveckla lärarutbildningen med avseende på kunskaper om sex och samlevnad. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Skolverket fick 2005 ett regeringsuppdrag att genomföra en översyn av grund- och gymnasieskolans kursplaner med avseende på sex och samlevnad. Under 2006 redovisade Skolverket uppdraget och gav förslag till nya och förtydligade mål i kursplanerna för biologi, idrott och hälsa m.fl. ämnen. Regeringen har emellertid lämnat förslaget utan åtgärd. Regeringen bör därför genomföra de av Skolverket föreslagna ändringarna avseende sex och sam-

levnad i grund- och gymnasieskolans kursplaner. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Sexslavhandeln

I den politiska debatten har trafficking definierats som ”tvångsprostitution” och därigenom har man skapat en skillnad mellan ”påtvungad” och ”frivillig” prostitution. Enligt vår mening är dock inte prostitution och trafficking för sexuella ändamål separata problem utan två sidor av samma mynt. För den man som efterfrågar och köper sexuella tjänster spelar det ingen roll om kvinnan är ett offer för människohandel för sexuella ändamål eller om hon ”frivilligt valt” att prostituera sig. Därför är det glädjande att regeringen i sin handlingsplan beaktar sambandet mellan prostitution och människohandel.

Kvinnor världen över drivs in i sexindustrin till följd av ojämställdhet mellan könen, fattigdom, rasism, missbruk och tidigare sexuella övergrepp. Sverige är inget undantag även om kvinnor generellt lever under bättre förhållanden här än i andra delar av världen. Men det är mäns efterfrågan på sexuella tjänster som främjar och upprätthåller både prostitution och sexslavhandel. Gränsen mellan människohandel för sexuella ändamål och prostitution är flytande och kopplingarna mellan prostitution, sexslavhandel och pornografi är starka. Att över huvud taget diskutera prostitution i termer av frivillighet – som om det vore vilket yrke som helst – är att bortse ifrån att kvinnor inom sexindustrins alla områden exploateras och utsätts för våld. Hallickar och människosmugglare använder sig ofta av samma strategier för att få kvinnan att sälja sin kropp. Det handlar om att vinna hennes förtroende och göra henne beroende för att till sist ta total kontroll över henne (se rapport från CATW ”The links between prostitution and sex trafficking: A briefing handbook”). Detta är samma mönster som finns i relationer där män utövar våld mot närstående kvinnor. Synen på prostitution är i själva verket avgörande för valet av strategier för att bekämpa sexslavhandeln.

I den globala handeln med människor för sexuella ändamål fräntas kvinnor och barn sina mänskliga rättigheter. Generellt finns ingen tillförlitlig statistik över hur många som drabbas eftersom det är en dold och olaglig verksamhet, men man räknar med ett högt mörkertal och misstänker dramatiska ökning under de senaste åren. Enligt Brå kan ingen med säkerhet säga hur omfattande människohandeln är världen över. Det förekommer en mängd olika uppskattningar från olika organisationer. US State Department uppskattar att mellan 600 000 och 800 000 människor årligen smugglas över gränser. Av dessa är ca 80 % kvinnor och flickor. Enligt Unicef blir 1,2 miljoner barn årligen offer för människohandel för sexuella ändamål. Till Västeuropa kommer runt 500 000 kvinnor och barn om året (International Organization for Migration). I Europa har handeln med kvinnor och barn från Ryssland, Ukraina, Central- och Sydösteuropa ökat. Ett stort antal kvinnor och barn från Sydostasien, Västafrika och Latinamerika säljs också till Europa. Den globala sexslavhandeln är lukrativ eftersom kvinnors och barns kroppar kan säljas om och om

Fel! Okänt namn på

igen. Enligt Europol tjänar de kriminella grupperna upp emot nio miljarder dollar per år på handeln med kvinnor och barn för sexuella ändamål. Enligt CATW har länder med legaliserad eller reglerad prostitution det högsta antalet insmugglade utländska kvinnor som prostituerade. Detta är ett tungt vägande argument för sexköpslagen.

Enligt Rikspolisstyrelsens rapport om människohandel från 2006 är det svårt att uppskatta hur många kvinnor och barn som årligen blir utsatta för sexslavhandel. Under 2006 bedrevs ett trettiotal förundersökningar vid polismyndigheterna runt om i landet. Sverige fungerar både som marknad och transitland för sexhandeln, bl.a. över gränserna till grannländerna. Till exempel transporteras busslaster med kvinnor från Ryssland och Östersjöregionen över gränsen i norra Sverige för vidare transport till Norge. Det kommer också utländska ensamkommande barn till Sverige som löper hög risk att exploateras och/eller försvinna. Förutom asylsökande barn är det bl.a. barn med falska identitetshandlingar. Det är en alltmer vanlig företeelse att barn smugglas in med look-alike pass, dvs. barn som förs in i landet på ett annat barns pass (SOU 2004:71). Detta bekräftas av bl.a. Ecpat, rikskriminalpolisen och traffickinggruppen vid polisen i Västra Götaland.

Sexköpslagen verkar dock i viss mån ha en preventiv effekt på sexslavhandeln i Sverige. Efter att bl.a. ha studerat den telefonavlyssning som görs i samband med tillslag mot misstänkta bordeller har rikskriminalpolisen konstaterat att tillströmningen av sexköpare ofta inte är så stor som hallickarna önskar. Det är därför enligt Rikspolisstyrelsen uppenbart att sexköpslagen fortfarande fungerar som en barriär för människohandlare och hallickar att etablera sig i Sverige.

Polisen är en central aktör i arbetet med att bekämpa människohandeln för sexuella ändamål. Men polisen saknar tid och resurser. Därför behövs det ett polisarbete över gränserna och fler specialutbildade poliser i Sverige. Det är samtidigt av vikt att samtliga aktörer inom rättsväsendet, liksom alla instanser som behandlar frågor om sexualiserat våld, får kunskap om hur man hanterar frågor som rör prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Således behövs utbildning av åklagare, jurister och domare i gällande lagstiftning samt kunskap kring sexualiserat våld och prostitution specifikt. Vänsterpartiet välkomnar därför regeringens avsikt att förstärka kompetensen kring dessa frågor inom rättsväsendet (skr. 2007/08:167 åtgärd 18 och 20). Av regeringens handlingsplan framgår dock inte när det ska ske och hur mycket pengar satsningarna innebär. Vi anser även till skillnad från regeringen att domare bör ha obligatorisk kunskap om frågor som rör sexualiserat våld och människohandel för sexuella ändamål. Vi avsätter därför 5 miljoner kronor för särskild utbildning av domare i vår budgetmotion 2009. För att förhindra att kvinnor och barn rekryteras för sexuell exploatering måste även det bistånd som Sverige bidrar med till andra länder lägga fokus på att förhindra rekrytering för sexuell exploatering.

9.1 Samordnare mot människohandel

Sedan årsskiftet saknar Regeringskansliet en samordningstjänst mot människohandel. En interdepartemental arbetsgrupp har föreslagit att en tjänst för samordning av frågor som rör människohandel bör inrättas på Justitiedepartementet (Ds 2008:7). Regeringen väljer dock att inte föreslå en sådan samordningstjänst i sin handlingsplan (skr. 2007/08:167). Vi anser att detta är problematiskt eftersom både värdefull kompetens och ett effektivt arbete mot människohandel riskeras genom regeringens brist på agerande. Regeringen bör därför snarast inrätta en samordningstjänst för frågor som rör människohandel i Regeringskansliet. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

9.2 Myndigheters samverkan

En rad myndigheter är involverade i omhändertagandet av offer för människohandel för sexuella ändamål. Det handlar om polisen, Åklagarmyndigheten, Migrationsverket, socialtjänsten m.fl. Samverkan mellan myndigheterna sker både på regional och på nationell nivå. Inom det s.k. Equalprojektet har myndigheter, kulturinstitutioner, enskilda organisationer och kyrkliga samfund arbetat med att utveckla en samverkansplan mot människohandel för sexuella ändamål. Målet med samverkan är att inom Stockholms, Skånes och Västra Götalands län effektivisera lagföringen av förövare, förbättra stödet till offren samt möjliggöra ett värdigt och organiserat återvändande till ursprungsland eller tredjeland (se Samverkansplan 2007). Regeringen presenterar i handlingsplanen åtgärder som syftar till att stärka regional och nationell samverkan mellan myndigheter och frivilligorganisationer i arbetet mot prostitution och människohandel (åtgärd 26 och 27). Regeringen avser dels att ge länsstyrelserna i uppdrag att ta initiativ till att samordna insatser inom ramen för sitt ansvarsområde, dels att ge länsstyrelsen i Stockholm i uppdrag att fördela medel och samordna arbetet för en utvecklad samverkan på nationell nivå. Detta är lovvärt. Dock anser vi att det finns ett behov av en myndighet som har ett övergripande ansvar för frågan om människohandel för sexuella ändamål. Det är mycket svårt för små kommuner att behålla och utveckla kompetensen kring dessa frågor. Det är viktigt att såväl enskilda handläggare som utsatta kvinnor vet vart de ska vända sig för att få stöd och rådgivning. Ett nationellt resurscenter (se ovan) skulle både kunna kartlägga befintlig kompetens samt utveckla och sprida ny kunskap om prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Fel! Okänt namn

10 Sveriges ansvar för utsatta kvinnor och barn

Regeringen avser enligt handlingsplanens åtgärd 7 (skr. 2007/08:167 s. 15) att vidta åtgärder för att utveckla samarbete mellan svenska organisationer, myndigheter och ursprungsländerna för att öka möjligheterna för personer som varit utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål att återvända till sina hemländer. Regeringen konstaterar i sin skrivelse att det i många av ursprungsländerna för människohandel saknas en beredskap för att ge stöd och skydd till personer som varit utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål och att det finns ett behov av att utveckla stödjande verksamhet, skyddade boenden, möjlighet till behandling och försörjningsmöjligheter i dessa länder. Några konkreta förslag på hur detta ska ske och hur Sverige ska kunna medverka till detta ges dock inte. Här hänvisas i stället till förbättring av kapaciteten, utveckling av informationsutbyte och att utveckla ändamålsenliga mottagandeverksamheter för utsatta barn. Självfallet behövs i de fall där en person vill återvända till sitt hemland, rutiner för hur detta ska ske på ett sätt som gör återvändandet tryggt. Problemet med regeringens förslag är att analysen av de problem som en utsatt kvinna riskerar att möta i hemlandet om hon tvingas återvända helt saknas. Att återvända till sitt hemland kan i många fall vara helt otänkbart. Dels kan kvinnan bli socialt stigmatiserad av sin familj, dels kan hon och hennes anhöriga faktiskt utsättas för regelrätta hot av det nätverk av kriminella personer som var med och transporterade henne till Sverige. Dessutom saknar många av de aktuella länderna i praktiken möjligheter att bygga upp de nödvändiga verksamheter, t.ex. skyddade boenden, som krävs för att kvinnorna ska kunna känna sig trygga i sitt hemland. Att regeringen undviker att ta ett helhetsgrepp på frågan om möjligheten att återvända till sitt hemland efter att ha blivit utsatt för människohandel i Sverige tolkar vi i ljuset av regeringens i övrigt alltmer invandrarfientliga politik.

Kvinnor som transporteras till Sverige för sexuell exploatering är mycket utsatta. Även om kvinnorna i en del fall vet om att de kommer till Sverige för att prostituera sig har de sällan vetskap om under vilka hemska förhållanden detta kommer att ske. Andra kvinnor luras helt enkelt hit under förespeglningar att de ska jobba t.ex. på en restaurang. Gemensamt för alla kvinnor är att det stora flertalet av dem fråntas sina pass och därigenom är helt utlämnade till de män som utnyttjar dem. Således har Sverige ett stort ansvar för de kvinnor och barn som har transporterats hit för prostitution. Sverige har, utöver ett nordiskt pågående samarbete, undertecknat och ratificerat både FN-konventionen mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och dess tilläggsprotokoll, det s.k. Palermoprotokollet, om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Syftet med protokollet är att, med särskild hänsyn till kvinnor och barn, skydda och stödja offren för sexhandeln med full respekt för deras mänskliga rättigheter samt att främja samarbete mellan konventionsstaterna för att uppnå dessa syften. Om Sverige ska uppfylla åtagandet ”skydda och stödja offren för han-

deln med full respekt för deras mänskliga rättigheter” krävs det att vi agerar kraftfullt. Dessvärre tar regeringen inte detta ansvar i dag. Om regeringen genomför den föreslagna åtgärden om ”ett tryggare återvändande” för personer som varit utsatta för människohandel brister detta ansvar ännu mer.

Det norska Arbets- och inkluderingsdepartementet har gett en instruktion till Utländingsdirektoratet (Norges motsvarighet till Migrationsverket) om att offer som har vittnat i en rättegång om människohandel som huvudregel ska få permanent uppehålls- och arbetstillstånd i Norge. Enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen är det möjligt att bevilja tidsbegränsade uppehållstillstånd för offer för människohandel om de vittnar eller på annat sätt deltar i förundersökning eller huvudförhandling i brottmål. Genom proposition 2006/07:53, Genomförande av EG-direktivet om offer för människohandel, ändrades utlänningslagen. Lagändringen innebär att de personer som medverkar vid förundersökning eller huvudförhandling i brottmål får ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med en giltighetstid om sex månader. Ett särskilt tidsbegränsat uppehållstillstånd om 30 dagar kan utfärdas för att ge personen i fråga betänketid för att återhämta sig och för att kunna ta ställning till om hon eller han vill samarbeta med de brottsutredande myndigheterna. Regeringen understryker i propositionen vikten av att tidsbegränsade uppehållstillstånd ska vara förenade med vissa tydliga villkor för att säkerställa att de inte leder till missbruk.

Vänsterpartiets mening är att lagändringen är cynisk och visar på såväl en bristande respekt för människovärdet som en bristande insikt vad avser könsrelaterad förföljelse. Konsekvensen blir att svenska myndigheter avvisar offren för sexuell exploatering från landet när de fått ut den information de anser sig behöva. Detta leder till en utpressningssituation och riskerar att bli ytterligare ett övergrepp mot drabbade personer. Offer för människohandel i Sverige ska inte bara få hjälp så länge de ställer upp och vittnar. Vänsterpartiet anser att de metoder och den lagstiftning som tas fram i kampen mot människohandel måste utformas så att offrens behov av skydd och stöd tillvaratas. Den som utsatts för människohandel för sexuella ändamål ska beviljas flyktingstatus och uppehållstillstånd med stöd av Genèvekonventionen. Detta faller väl inom ramen för den utvidgade tillämpningen av flyktingkonventionen som inrymmer skydd för könsrelaterad förföljelse. Det är tveklöst så att offer för människohandel, och då inte enbart de personer som uppfyller kriterierna för att kunna bidra till lagföring av förövarna, kan hysa välgrundad fruktan för förföljelse på en konventionsgrund.

Vänsterpartiet menar att tidsbegränsat uppehållstillstånd inte är tillräckligt. Detta skapar en utpressningssituation som riskerar att förstärka exploateringen av kvinnan.

Den som utsatts för människohandel för sexuella ändamål och som därav hyser en välgrundad fruktan för förföljelse bör beredas skydd och beviljas permanent uppehållstillstånd med stöd av Genèvekonventionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För personer som utsatts för människohandel för sexuella ändamål och vittnar i rättegång men sedan väljer att återvända till sitt ursprungsland är det viktigt att fortsatt information och bistånd säkerställs. Det finns fall där trafickingoffer varken fått information om skadestånd eller domar översatta till

Fel! Okänt namn på

sitt modersmål. Därför är det lovvärt att regeringen i åtgärd 24 i handlingsplanen avser att ge Brottsoffermyndigheten i uppdrag att genomföra en studie av handläggningen av utbetalning av brottsskadeersättning till personer i andra länder som utsatts för människohandel i Sverige. Vår förhoppning är att syftet med studien är att säkerställa att information om brottmål samt brottsskadeersättning till offer för människohandel för sexuella ändamål kommer dessa personer till godo.

10.1 Stöd till offer för prostitution och sexslavhandel

Regeringen avser att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utvärdera och utveckla prostitutionsgruppernas arbete med personer som befinner sig i prostitution och människohandel för sexuella ändamål (skr. 2007/08:167 åtgärd 9). Syftet med uppdraget är att sprida resultatet av utvärderingen. Enligt vår mening bör uppdraget formuleras bredare och innefatta inte bara prostitutionsgrupperna, utan även polisens och frivilliga organisationers arbete med att stödja och hjälpa offer för prostitution och människohandel. Prostitutionsgrupper finns i Stockholm, Malmö och Göteborg. Det betyder att prostituerade i andra delar av landet har att vända sig till den ordinarie verksamheten inom socialtjänsten för att få stöd och hjälp. Således bör även denna verksamhet inkluderas i uppdraget. Vidare bör syftet med uppdraget vara att förbättra stödet till de utsatta. Enligt vår mening bör hela den kedja av verksamheter som har till uppgift att stödja offer för prostitution och människohandel för sexuella ändamål ses över. Tillgång till hälsovård, rådgivning, stödsamtal, skyddat boende för kvinnor i prostitution m.m. bör ses över. Syftet bör vara att komma med förslag till förbättringar.

Regeringen bör därför ge Socialstyrelsen i uppdrag att utvärdera de verksamheter som lämnar stöd och hjälp till prostituerade och offer för människohandel för sexuella ändamål i syfte att komma med förslag till förbättringar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Inom ramen för ovanstående utvärdering bör en brukarundersökning av det existerande stödet till människor som befinner sig i prostitution och människohandel för sexuella ändamål genomföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 Internationellt ansvar för utsatta kvinnor och barn

I tilläggsprotokollet till FN-konventionen mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, Palermoprotokollet, definieras människohandel för prostitution som en grundläggande form av sexuell exploatering. I dokumentet påtalas att insatser mot prostitution bör omfatta hela handelskedjan av rekryterare, transportörer, exploitörer och köpare. Samtliga medlemsländer i

EU har undertecknat konventionen och protokollet. EU-kommissionen lade år 2002 fram ett rambeslut om åtgärder för att bekämpa människohandeln – både arbetskraftsexploatering och sexuell exploatering.

Rättsläget och den politiska utvecklingen beträffande prostitution ser dock mycket olika ut i de olika EU-länderna. Ett av skälen är att synen på prostitution skiljer sig väsentligt åt mellan de olika länderna. Det har lett till att flertalet EU-länder faktiskt arbetar i motsatt riktning mot vad som avses i undertecknade konventioner och protokoll.

11.1 Synen på prostitution i EU-länderna

I Holland, som i oktober 2000 upphävde bordellförbudet från 1912, gäller samma arbetsrättsliga lagstiftning för bordellverksamhet som för allmän affärsverksamhet. Prostitution är likställd med annan yrkesutövning och de prostituerade ska ha arbetstillstånd och betala skatt. Särskilda regler finns för prostituerades arbetslöshetsersättning. Annonsering av prostitutionsarbete får förekomma på arbetsförmedlingarna. I Österrike har egenföretagare, inklusive prostituerade, tillträde till socialförsäkringssystemet. I Grekland är prostitution lagligt men reglerat. Prostitution på t.ex. bordeller får inte förekomma närmare än 200 meter från skolor, kyrkor och daghem.

11.1.1 Legaliseringen i Tyskland misslyckad

I Tyskland, där prostitution är legalt, är det sedan år 2002 möjligt för dem som driver bordellverksamhet eller är anställda på en bordell, att ansluta sig till socialförsäkringssystemet och få sjukersättning, arbetslöshetsersättning och pension. Utländska kvinnor omfattas dock inte av lagen. Tanken var att legaliseringen skulle leda till en minskad diskriminering av prostituerade. En utredning som den tyska regeringen gjort visar dock att legaliseringen inte har medfört några förbättringar vad gäller de prostituerades sociala skydd och arbetsförhållanden. Det är bara ca 1 % av alla prostituerade kvinnor som har anslutit sig till a-kassan. Det har heller inte blivit enklare för de kvinnor som önskar att ta sig ur prostitutionen, och brottsligheten kring verksamheten har inte minskat. Detta är ytterligare argument för att exportera den svenska lagstiftningen som kriminaliserar köparen men inte säljaren till andra länder.

11.1.2 Export av den svenska lagstiftningen

Sverige har en radikalt annorlunda syn på prostitution genom vår världsunika lagstiftning som kriminaliserar köp av sexuella tjänster. EU-länderna är eniga om att handeln med kvinnor och barn för sexuell exploatering ska stoppas. Men det är fortfarande kontroversiellt att koppla i hop människohandel för sexuella ändamål och köp av sexuella tjänster. EU-politiken på området lägger fokus på internationell brottsbekämpning, vilket osynliggör att det handlar om prostitution och maktförhållandet mellan kvinnor och män. Köparens roll i prostitutionen analyseras inte och därför befrias han från allt ansvar.

Fel! Okänt namn på

Kommissionen kommer under år 2008 att lägga fram en studie som redovisar sambandet mellan de olika medlemsländernas lagstiftning på området och antal offer för människohandel för sexuella ändamål. I vår motion "Ett feministiskt ordförandeskap" skriver vi att regeringen under det svenska EU-ordförandeskapet bör driva frågan om att sprida den svenska sexköpslagen till övriga medlemsländer. Men det är även viktigt att Sverige inom ramen för EU-medlemskapet kontinuerligt arbetar med detta.

Regeringen bör därför få i uppdrag att verka för att Sverige i Europeiska rådet arbetar för att lyfta fram den svenska lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster som en modell för att minska prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 29 september 2008

Josefin Brink (v)

Marianne Berg (v)

Eva Olofsson (v)

Wiwi-Anne Johansson (v)

LiseLotte Olsson (v)